

עודכן ב- 17/04/2010 09:45

עמוס הראל | כל הארץ טילים טילים

עיתון כווייתי דיווח השבוע כי חיזבאללה הצטייד בטילי סקאד מדויקים. כך, בשקט בשקט, משלימים אויבי ישראל בניית מערך רקטות היכולות להגיע לכל נקודה בישראל. האם הממשלה, הצבא והעורף מוכנים להתמודדות עם איום כזה?

מאת [עמוס הראל](#)

הדיווח בעיתון כווייתי השבוע, שלפיו ציידה סוריה את ארגון חיזבאללה בטילי סקאד בליסטיים, לא נשאר זמן רב מדי על המכ"ם של צרכן התקשורת הממוצע בישראל. פרשיות עסיסיות, מ"הולילנד" ועד ענת קם, עוררו עניין ציבורי גדול יותר. ועדיין, נדמה שהעיתון "א-ראי אל-עאם" חשף התפתחות אזורית משמעותית.

ב-1996, במבצע "ענבי זעם", חיזבאללה סיים את סיבוב הלחימה בישראל כשמאגר הרקטות שלו מרוקן לחלוטין. הארגון ירה כמעט את כל 800 הקטיושות לטווח של 25 קילומטרים שעמדו לרשותו, ונאלץ להמתין לאספקה מחודשת מסוריה ומאיראן. ב-2010 מחזיקים אנשיו של חסן נסראללה ביותר מ-40 אלף רקטות לטווחים שונים, המכסות יחד את כל שטח ישראל - וכעת גם בטילי סקאד. אין ספק שנסראללה עבר כברת דרך ארוכה.

האם ההצטיידות בסקאד היא אכן פריצת דרך, אותו "נשק מפר איזון" שמפני הכנסתו ללבנון מזהירה הצמרת הביטחונית הישראלית בשנה האחרונה? הדבר תלוי בדגם הספציפי של הסקאד, נתון שלא דווח בידיעה. אם סוריה ציידה את חיזבאללה בסקאד די, מדובר באיום מסוג חדש. לא רק בגלל הטווח (כ-700 קילומטרים) ומשקל ראש הנפץ (טונה, כפליים מאשר ברקטות הכבדות), אלא גם בשל הדיוק.

סקאד די יכול לפגוע במטרה ברמת דיוק של מאות מטרים. המשמעות ברורה. חיזבאללה, כמו סוריה, יוכל לכוון מטחים אפקטיביים יחסית למטרות ממוקדות: מפקדות, בסיסי חיל אוויר ומודיעין, אתרי תשתית אסטרטגיים, נתב"ג. זהו סיכון שישראל לא עמדה לפניו בעבר.

המשוואה החדשה

במקרה של חיזבאללה והסקאדים, יש לכך תשובות סבירות. בשל גודלו העצום, הסקאד מותר אחריו "חתימה" מודיעינית כבדה. אין זו קטיושה שאפשר להסתיר במטע זיתים ולשגר מרחוק. כך שקיים סיכוי גבוה שחיל האוויר יוכל לאתרו ולפגוע בו על הקרקע, מה גם שמערכת החץ כבר הוכיחה בניסוי שביכולתה ליירט באוויר סקאד.

אבל הסקאדים שקיבל חיזבאללה, אחרי שאנשיו עברו אימונים בהפעלתם בסוריה (על-פי הדיווח מכווייתי), הם רק קצה הקרחון. אנשי מודיעין, עיתונאים, אפילו פוליטיקאים בישראל, כבר יודעים לשנן את חוקי המשוואה החדשה. הציר הרדיקלי במזרח התיכון, בהובלת איראן, אימץ את רעיון ה"מוקאוומה" (התנגדות). אם מטרת האויב, מ-1948 עד 1973, היתה השמדת ישראל, כיבוש שטחה וגירוש אזרחיה, הוחלפה המטרה הערבית בהמשך בחתירה לתפיסת נכסים קרקעיים מוגבלים באופן שיפר את האיזון האזורי, בלא צורך בכיבוש השטח כולו.

מ-1991 ואילך נזרעו זרעי השינוי הבא, שהבשיל במלחמת לבנון השנייה ב-2006. אויביה של ישראל אינם חותרים להשמדתה או אפילו בהכרח לכיבוש נכס סמלי. הם בונים על התשה ממושכת, שתשחק את כוח התנגדותה. המטרה תושג באמצעות אש מסיבית

לנקודת התורפה, העורף האזרחי הישראלי.

ההתחמשות בהתאם: מאיראן, דרך סוריה, חיזבאללה והחמאס, שטח ישראל כולו מאוים כעת בכל החזיתות, תוך שיפור מתמיד בטווח, במידת הקטלנות וברמת הדיוק של הרקטות והטילים. איראן, המרוחקת אמנם, יכולה לשגר לישראל רק כמה מאות טילי שיהאב בעלי ראש קונוונציונלי, אבל יחד עם שותפותיה נוצרת מסה של חומרי נפץ בסדר גודל שונה.

מומחה הטילים עוזי רובין העריך באחרונה שמכוונות אל ישראל כעת יותר מ-13 אלף רקטות, ועליהן ראשי נפץ במשקל 1,435 טונות (הנתון אינו כולל קטיושות קצרות טווח של חיזבאללה). איראן ובעלות בריתה יצרו משקל נגד לעוצמה ההתקפית של חיל האוויר, ובנו בכך גם הרתעה כלפי ישראל.

התשובה הישראלית לשינוי באיום עדיין מתגבשת. אהוד ברק היה הראשון שביטא אותה בפומבי, בשיחה עם "הארץ" ביוני 2007, זמן קצר לאחר שובו ללשכת שר הביטחון. ברק דיבר על צורך חיוני בפיתוח מערכת יירוט רב שכבתית ואף התנה פינוי שטחים נוספים בגדה המערבית בפריסת המערכות, שיימנעו ירי רקטות מהאזור המפונה למרכז הארץ. בדברים היה גם גוון פוליטי. ברק הבין שבעיני הציבור הישראלי, התגובה הפלסטינית היחידה לפינוי עזה בהתנתקות היתה עוד רקטות (וחיזבאללה הגיב על נסיגת צה"ל מדרום לבנון בחטיפת חיילים ולעתים בירי רקטות).

עד כמה תורגמה התובנה של ברק למהלכים בשטח? העורף האזרחי, ובעיקר פיקוד העורף של צה"ל, עבר תהליך מרשים של ארגון מחדש והתאוששות אחרי המלחמה האחרונה בלבנון. אבל יש פער גדול בין המדיניות העקרונית והתמונה המוצגת לאזרח, לבין רמת ההגנה שתוענק לו בפועל. בשורש העניין עומדות מחלוקות עקרוניות ותקציביות.

תנו לצה"ל לנצח?

בהרצאה בינואר האחרון, במכון למחקרי ביטחון לאומי באוניברסיטת תל אביב, הציג אלוף פיקוד הצפון, גדי אייזנקוט, את עיקרי התפישה הצבאית לעימות הבא. בין השורות אפשר היה להבין שאייזנקוט מצפה שהאזרחים לא יפריעו לצה"ל לנצח. אם יישבו במקלטים ויצייתו להנחיות פיקוד העורף, יהיה מספר הנפגעים האזרחים נסבל יחסית. הצבא, בינתיים, ידאג להכות באויב ולטפל במרחבי השיגור שלו, שחלקם נמצאים בעומק השטח, הרחק מגבול ישראל. לאורך פרק הזמן הזה ימשיכו ליפול טילים בעורף. עקב האכילס של התוכנית: כלל לא בטוח שיש לצבא פתרון התקפי מנצח, שיכריע את גורל המערכה.

המסקנה היא שגם אם צה"ל חותר ומקווה להכרעה מהירה, הוא עלול להזדקק לבסוף לשבועות. אורך הנשימה של העורף תלוי באפשרות לקיים בו חיים נסבלים בזמן הלחימה. תפיסת ההגנה של פיקוד העורף נשענת על עיקרון של אזהרה מוקדמת. המכ"מים המשוכללים יוכלו לזהות את הטיל בשלב מוקדם, לנתח מראש את מסלול מעופו ולשגר התרעה מהירה לתושבי האזור שהוא עתיד לנחות בו.

בזמן הזה, בחלק מהאזורים האחרים יוכלו אזרחים לשהות מחוץ למקלטים ולממ"דים. אבל כושר העמידה של האזרח הפרטי תלוי במידת האמון שלו במערכת. אם יגלה שהטילים הפתיעו אותו במגרש הביתי שלו, בלא צפירה מוקדמת, האמון יישחק. בד בבד, נדרשת היערכות יסודית של כל גופי ההצלה למתקפת טילים רחבה וממושכת. אבל רמת המוכנות של צה"ל גבוהה לאין שיעור מזו של משרד הפנים או שירותי הכבאות. כלל ידוע בהגנה אומר כי מי שקובעת את עוצמת השרשרת היא דווקא החוליה החלשה שלה.

המרכיב השני בתפישה הישראלית הוא מערכות המיגון האקטיווי, ליירוט טילים באמצעות טילים. האזרחים, שמופגזים כבר שנים בסרטונים אופטימיים המראים יירוט רקטות באוויר, אינם מתעניינים בדרך כלל בפרטים הקטנים. אבל הפרטים האלה משמעותיים: מכל המערכות, רק החץ, שנועד להתמודד עם טילים ארוכי טווח, כשיר לחלוטין למלא את משימתו. תהליך ייצור הטילים מדגם חץ 2 הושלם וטרם הוזמנה כמות נוספת, משיקולי תקציב. ייצור חץ 3, שנועד לספק מענה ספציפי לטילים הנעים במסלול גבוה במיוחד, טרם

אושר בקבינט. מספר הטילים שבידי ישראל אסור לפרסום, אך מותר לשער שהעלות הגבוהה של כל טיל אינה מאפשרת את ייצורם בכמות השווה למספר הסקאדים והשיהאבים שבידי האויב.

הלאה: מערכת "שרביט קסמים", המענה לרקטות לטווח בינוני, עדיין בפיתוח. מערכת "כיפת ברזל", המענה לרקטות קצרות הטווח, פותחה במהירות פנומנלית אבל טרם הוחלט כמה מערכות ייוצרו. עד כה נרכשו רק שתיים, שיהפכו למבצעות בקרוב, וצה"ל עדיין מחפש תקציב לרכישת שש נוספות, בעוד שנדרשות כנראה כ-20 מערכות להגנת הגליל והנגב.

ברקע מתנהלים ויכוחים עקרוניים: האם להשתמש ב"כיפה" רק למלחמה, או גם למשימות ביטחון שוטף? האם יגנו המערכות הראשונות על שדרות ואשקלון, או שתפקידן לוודא שבסיסי חיל האוויר ימשיכו לתפקד בעת מלחמה ולא יקרסו תחת הפצצות מדויקות של חיזבאללה וחמאס? לצדם, ניטשת מחלוקת תקציבית: כמה כסף להוציא על ה"כיפה", וכסף של מי? הרמטכ"ל, גבי אשכנזי, מבין את החשיבות אבל לא רוצה שהכסף יבוא מתקציב צה"ל. הצבא, מטבעו, שם את האופציות ההתקפיות בראש סדר העדיפויות.

בינתיים, הממשלה מתלבטת ומגמגמת. בזמן ש"כיפת ברזל" מחכה לאישור, הוקצבו מיליארדי שקלים לרכש ערכות מגן לכל האוכלוסייה ולהקמת גדר בגבול הדרומי. מתברר שכמה אלפי מסתננים סודאנים נחשבים כיום איום ביטחוני משמעותי יותר ממטחי רקטות מלבנון ומעזה. מעניין ששאלת המימון להגנת הנגב טרם הוכרעה, אף שחלפו כבר תשע שנים מאז נחתה פצצת המרגמה הראשונה בשדרות.

מה יודעים השרים

המענה הרב שכבתי הוא, לפי שעה, יותר חזון ממציאות. קשה לצפות לכושר עמידה ממושך בעורף במלחמה, בלא מערכת הגנה אקטיבית. במקרה של מלחמה, אם ישראל תופגז בימים הראשונות באלפי טילים ורקטות, יופעל לחץ ציבורי כבד על הממשלה להורות לצבא להשיג פתרון מיידי. אולם אף שהמטכ"ל מודע כיום יותר מאשר ב-2006 למשמעות הקריטית של השעון, מימוש התוכניות המבצעיות שלו (בהנחה שיכללו חלק קרקעי) יחייב זמן. ניסיון להאיץ באופן לא ריאלי עלול לגרום לקריסתן ולאבידות גבוהות, או לתגובה פראית שתביא להרג אזרחים מסיבי גם בצד השני.

האם השרים הבכירים, שהמגע שלהם עם "העם" מתמצה בבר-מצוות ובכנסים מפלגתיים (ותמיד בחסות אבטחה), יודעים מראש להעריך את יכולת הספיגה של האזרחים? החוסן הלאומי הישראלי הוא נעלם, שגם המלחמות המוגבלות האחרונות בלבנון ובעזה לא סייעו לגלות אותו, חרף המחקרים המלומדים שמתפרסמים בנושא מדי פעם. המסר שמטפסת ההנהגה בארץ לציבור גורס שישראל הפיקה את לקחי לבנון 2006, ושבעם הבאה יקבל העורף פתרון משכנע. התמונה הזאת אופטימית מדי, אפילו גובלת במצג שווא.

בתקופה שבה, על-פי הדיווחים בתקשורת הזרה, מאיימת ישראל בתקיפת שיירות נשק בין סוריה ללבנון ונערכת לתקיפה אפשרית באיראן, השאלה מה מידת מוכנותו של העורף מחייבת תשומת לב מעמיקה של מקבלי החלטות. ישראל התעוררה מאוחר לבעיית הטיפול המערכתית הכולל באיום הירי תלול המסלול. כדי לשקול ברצינות מהלכים התקפיים - למעט בתרחיש שבו אין שום ברירה אחרת - עליה לפתח קודם לכן תשובות משכנעות יותר להגנה על אזרחיה.

כל הזכויות שמורות, "הארץ" ©

סגור חלון